

Use, kar je, se rodi v sanjah

Maurizio Zanollo – Manolo

V nalu se po spolzki stezi vzpenjam med travniki in planinskimi stajami. Dvom, da sem nekje zgrešil pot, je vse močnejši, na srečo pa me prijazno dekle pomiri: "Manolo? Prav do vrha bo treba, veste, nima rad gnečel!" Iz doline hišice ni videti, od zgoraj dol pa je pogled čist, oster, obširen. Take so tudi misli, ki se rojevajo v gostoljubnosti lesa in kamenja. Utopija, ideali in vizije so pri Manolu otipljivi, zemeljski, realni. Potencialnost postaja dejanskost, Aristotel in Čarovnik. Sanjam z odprtimi očmi. Mir.

Maurizio
Zanolla - Manolo
Arhiv Maurizia
Zanolle - Manola

V objemu mogočnih Pal me sprejme Maurizio Zanolla - Manolo (1958), za plezalce preprosto Čarovnik (il Mago), italijanski in evropski junak sodobnega prostega plezanja.

Obdaja vas lepota narave in človeka; kako so lepi leseni kipi Maura Corone!¹

Hišo sem si zgradil sam iz stare lesnjače, do katere je vodila le ozka steza. Z Maurom sva najprej nosila gradbeni material na hrbtu, nato sva si zamislila tovarno žičnico. Bilo je zahtevno, a kakšen mir! Cesto so dogradili pred nekaj leti.

¹ Vrhunski furlanski alpinist, pisatelj več kot dvajsetih uspešnic z milijonsko naklado in kipar lesa, doma v vasički Erto nad Vajontom.

Skozi okno pa, kot na dlani, čarobne Pale di San Martino. Upehane počivajo in čakajo na množice visoke sezone.

Visokogorski turizem v Dolomitih je zgodovinsko zelo razvit, a tu obstajata le dva letna časa, poletje in zima. Kar je vmes, ne obstaja.

Alpinistični svet je tradicionalno samozadosten, zaprt, klanovski. Iz roda v rod se prenašajo zgodbe in legende, talenti in poklici – gorsko vodništvo, recimo. Čeprav ste doma pod Dolomiti, pa ne izhajate iz gorniške družine.

Rodil sem se pri Feltrah v družini brez kančka gorske kulture. V družini po mamini strani jih je bilo sedemnajst, a prav nihče ni obiskoval gora ne razmišljal o njih. Niti imen vrhov, ki so nas obdajali, nisem poznal. Nič nisem vedel o gori, kjer je izvirал hudournik, ki je močil noge naši domačiji. Gore so bile nevaren, nekošten, neuporaben, oddaljen kraj, ki ni našel prostora v našem racionalnem vsakdanu. Preslabo nam je šlo, da bi razmišljali o gorah – niti goveda se tam gor ni dalo pasti! Ko sem se pri osemnajstih preselil v Primiero, sem med alpinisti trčil ob še večjo ozkoglednost. Zaprtost podalpskih dolin je verjetno obrambni mehanizem, a bila so obdobja, ko je potreba po "kisiku" rodila neverjetne sadove. Pravo eksplozijo živahnosti in kreativnosti sem doživel tudi sam. Kot vidite, me dolinske muhe ne zanimajo, izbral sem življenje na obrobju, nimam ne potrebe niti veselja do modrovanja za točilnim pultom.

Gore ste torej izbrali svobodno in zavestno, te pa so vam vrnille zaupanje in vas osvobodile.

Prav imate. Končno se ne sprašujem več, kaj vendar počnem v teh alpskih, navpičnih krajih. Ne plezam več tako in toliko kot nekoč, imam namreč veliko telesnih težav. Za primer, zadnjič sem se na vrh privezal pred pol leta. Kljub vsemu je že od vsega začetka ostalo nekaj nespremenjeno – pravica do osebne izbire. Svoboda s sabo nosi odgovornost, a tudi sposobnost

odpovedovanja. Za to, da sem lahko ohranil svojo svobodo, sem hodil po najtežji poti. Zavestno sem se odpovedal marsičemu, da bi ostal gospodar svojega časa, neodvisen od zanimanj in pričakovanj. Odrekel sem se mnogim vrednotam sodobnosti, v katere ne verjamem. Za preživetje svoje družine pa je ideale vedno treba tehtati in iskati kompromise.

Bi lahko imenovali tiste dobrine, vrednote, bližnjice, ki ste jim rekli ne?

Gre za odpoved ekonomskim ponudbam, ki bi lahko odstranile nočno moro preživetja. Izbral sem pot v gore, neobremenjeno in zavestno. Nisem vedel, kam me bo zanesla, kaj se bo zgodilo, vedel pa sem, kaj puščam za sabo. To je bilo dovolj.

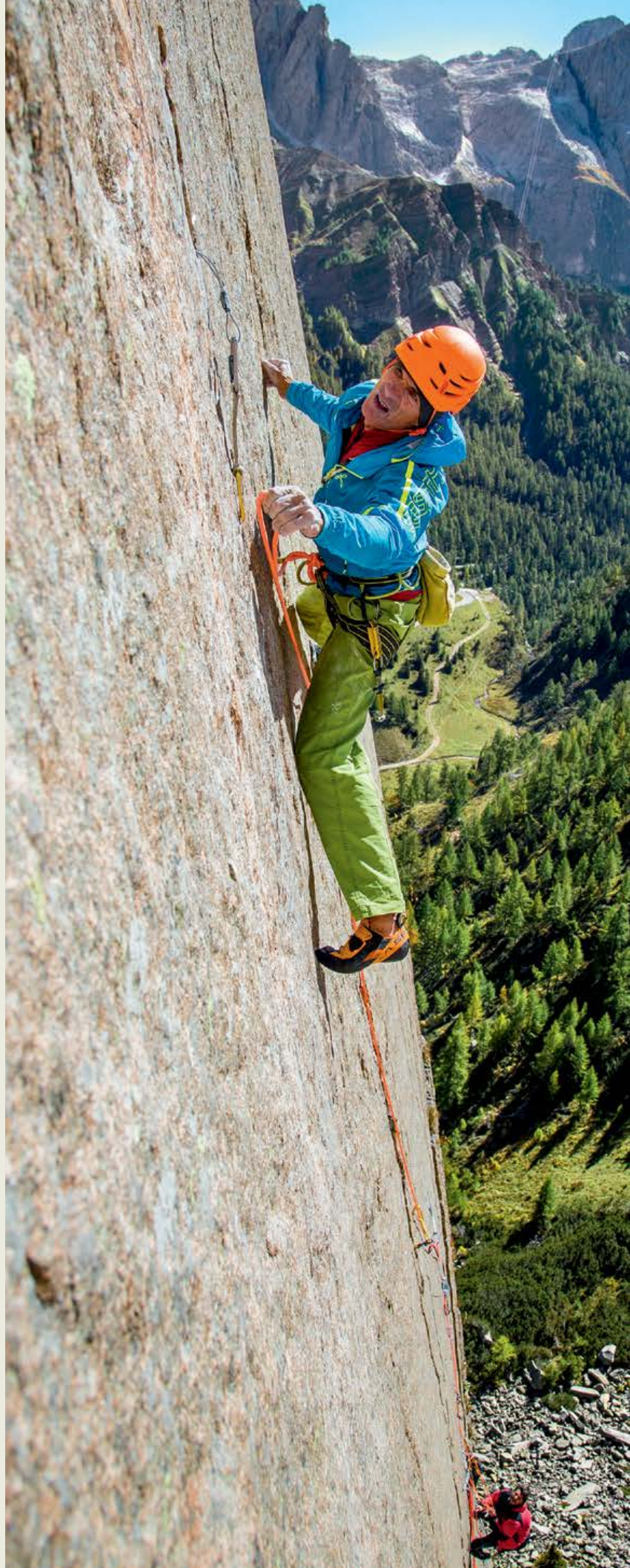
Tak je tudi vaš alpinizem, taki so vaši motivi.

Bistvo alpinizma je v raziskovanju notranjega in zunanega sveta. V alpinizmu je pogumen, kdor pozna samo točko, kjer se potovanje začne, ne ve pa, kje se bo zaključilo. Ta neznanka je čarobna, saj alpinista prisili v soočanje ali spopad z neznanim v sebi, s svojimi sposobnostmi, z nabrano močjo. Bistvo je ambiciozen poskus iskanja nekega ravnotežja v življenju, saj nisem želel, da bi me karkoli povsem preplavilo, niti sam alpinizem. Vedno sem potreboval stik z realnostjo, z vsakdanom, delitev in sodelovanje s tistim "drugim" v življenju, onkraj in zunaj gora. Ostal sem isti, a alpinizem me je spremenil. Naučil me je drugače gledati na svet, prevzeti odgovornost, razumeti pomen okolja, pravilno vstopati vanj in presegati nešteto konkretnih strahov, ki bivajo v nas. Razumel sem, da je to nemo-goča naloga, saj nekateri strahovi ostanejo večno.

Gora je učiteljica življenja, je prostor, kjer lahko iščemo in najdemo marsikaj, kar je izginilo iz sodobnih civilizacij. Mesta so prazna, treba je torej gojiti druge prostore svobode in divjine. Edino tam lahko še iščemo odgovore na vprašanja, od kod prihajamo in kam gremo, tam lahko še najdemo same sebe. Naša življenja so polna odvečnega, pozabljamo pa, kar je bistveno. Začel sem plezati, ker sem želel poiskati kraj, kjer umira sonce, in odkril svet, ki ga dolinski človek ne pozna. Vedno me je očarala minljivost, negotovost, nestabilnost gorskega sveta. V gorah ni nič trdnega, solidnega, zanesljivega, gore so grozljivo vznemirljive. V izolaciji in samoti sem lahko izginil. Najlepše je vstopati v kraje, kjer ni stopal še nihče, naučiti se preživeti, spoštovati okolje in znati iz njega varno izstopiti. To je strašna in globoka, srhljiva čarobnost. Gore so me naučile napredovati, iti naprej.

Pravi alpinist ne sme pustiti, da ga preplavi domišljija, potrebuje prizemljenost, konkretnost. Če prehod ne gre danes, bo šel pa jutri. Začel sem plezati naključno in videl, da mi gre dobro od rok, a mislil sem, da že v sosednji dolini plezajo desetkrat boljše. Motil sem se.

*Fotografija iz smeri Pinne gialle, 8b, Tognazza v skupini Pale di San Martino, ki jo je Manolo nazadnje le preplezal v trad slogu.
Arhiv Maurizia Zanolle - Manola*

Manolo v smeri
Malvazija v istrskem
Dvigradu
Arhiv Maurizia Zanolle
- Manola

Utemeljili in izvedli ste revolucijo športnega plezanja v Italiji (in Evropi), o vaši karieri športnega plezalca pričajo dosežki in "bojne" rane, a niti besede niste rekli o številkah, ocenah, priznanjih. Iz vas diha globoka, zelo nešportna refleksivnost.

V alpinizmu me zanima le izkušnja preživetja na robu človeku tujega okolja. Nikdar nisem premagoval težavnosti zaradi ocen, dosežkov ali plezalske zgodovine, zanimalo me je enostavno premagati tisto, kar je prišlo na mojo pot. Nič nisem vedel o težavnostnih lestvicah, o 7. stopnji; znotraj mene se je dogajala osebna revolucija.

Kako je na vas vplivala nora, divja in liberalna generacija bankrotiranih,² plezalska

generacija '68? Alpinizem odslej ni samo odpovedovanje, žrtvovanje, kri in tovarištvo, boj z goro in osvajanje vrhov, temveč je vertikalna igra, ki se konča na udobnem zelenem travniku, kjer se pasejo ovce.

Socialne revolucije iz konca šestdesetih let so globoko vplivale na našo generacijo. Nekaj je bilo v zraku, kot bi se rodili s potrebo po spremembah. A od mladinskega vrenja je ostal družbeni poraz. Želel sem spremeniti pravila igre v plezanju in, seveda, izumil toplo vodo. Ta način sta nakazala že Preuss in Comici. Prejel sem dediščino, ne da bi vedel zanjo. Kategorično sem odklonil kline in začel obsedeno iskati plezalsko svobodo, čistejši način plezanja. V življenju je najlepše odpreti svojo pot sam, brez prisil, brez obvez, markacij ali mejnikov. Želel sem plezati sam, svobodno, s svojimi prsti, razumom in vizijo. To je pomenilo plezati prosto in brez (ali čim manj) klinov. Izbral sem najtežjo pot, a moja vzgoja mi ni dovolila popuščanja. Plezalska igra je postajala vse lahkotnejša, hkrati pa vse resnejša, težja in nevarnejša. Na vsakem koraku je čakal nov strah in ko sem ga nagnal, se je pojavil drug. Od kod ti strahovi, sem se spraševal, saj postajam vse boljši, vse močnejši? Pristal sem v začaranem krogu, kjer je bilo vedno težje ločevati pogum od neodgovornosti.

Po svoji poti sem mnogokrat hodil nezavedno. Bilo bi arogantno trditi, da sem preživel samo zaradi svojih sposobnosti; ne, to ne drži povsem. Sreča oz. naključje bosta vedno igrala pomembno vlogo, tako v življenju kot v alpinizmu. Nemogoče je dokončno vedeti, kako tenka je ločnica med življenjem in smrtjo. Gore stalno podlegajo gravitaciji in se podirajo – lahko bi me že stokrat pokopale pod milijardami ton kamena. Koliko mojih smeri sploh ne obstaja več! Gore so me naučile sestopiti z vrha, odnehati v smeri, popustiti ambicijam. A vedno se ni dalo, nisem se kar tako hotel odpovedati potrebi po napredovanju. Namerno sem prerezal mostove varnega in obvladljivega sveta ter iskal tisto, kar je novo, neodkrito. Gore so odprte vsem, a niso za vse. Ljudje berejo vodnike in spletne forume, kupujejo opremo in mislijo, da o gorah vedo vse. Ni tako! Skozi gorske izkušnje sem nabiral orodja za svoje preživetje, a nikdar ne bodo zadostovala.

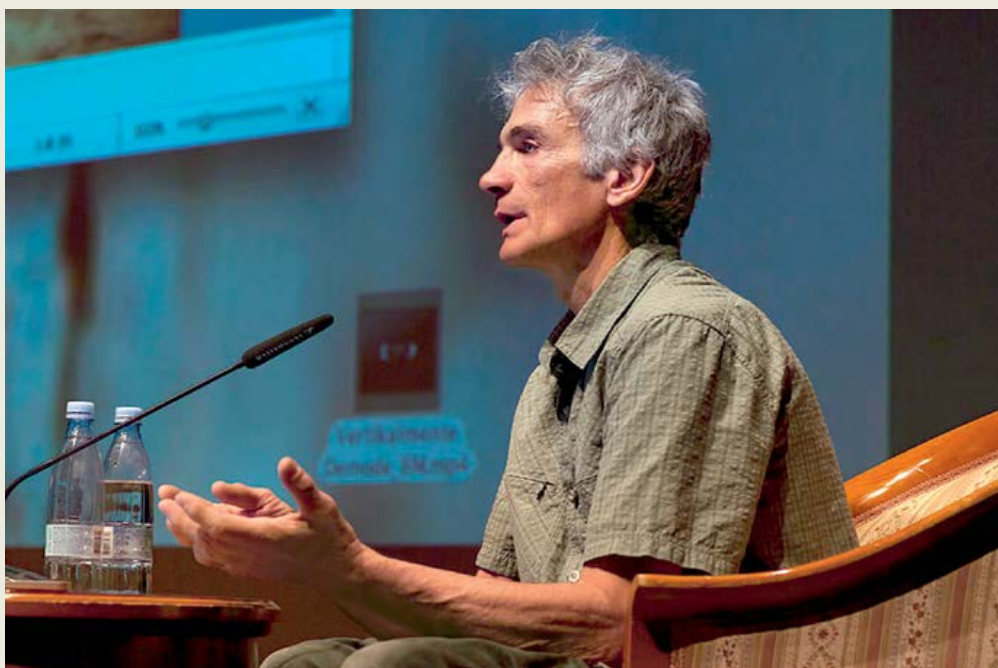
Narava vas je obdarovala s fizičnim in umskim talentom, dopolnili ste ga z natančnim, smotrnim življenjem ... in kančkom intuicije? Bi lahko utemeljili razliko med alpinizmom kot plezanjem in alpinizmom kot zamišljanjem novih poti?

Vse, kar je, se rodi v sanjah, v domišljiji. Odprtost do nemogočega pomeni, da so naše misli vedno korak pred telesom. O svojih prvih velikih dejanjih je alpinistična skupnost komentirala: "Sedma stopnja, prosto in brez klinov – nemogoče!" Rušil sem to samozadostnost in odgovarjal z dejanji.

² "I falliti" je naslov članka in kasneje zbirke zapisov piemontskega alpinista Giana Piera Mottija, ki je iz Kalifornije prinesel novo plezalsko kulturo. Nemirna mladina (končno) obesi na klin težke gozdarje, pumparice, etiko žrtvovanja, osvajanja vrhov, tovarištva in bolečine ter izbere (prosto) plezanje kot (čisto resno) igro, ki po navpičnih stenah pripelje na ... dišeč in udoben travnik!

"Je težko, morda zelo težko, a ni nemogoče." Tistega, česar človek ne razume, tudi ne vidi. Prvi korak k napredku je torej videti, zamisliti si možnost, da je nekaj mogoče. Potovanje se vedno začne v imaginaciji, tu je prava genialnost pravih alpinistov. *Tabula rasa*,³ brezimna in kompaktna skala, ki naenkrat zaživi v svoji konkretnosti, alpinist ji s kreativnostjo vdahne življenje tako, da iz skale privleče na dan plezalno smer. Ravna površina postane tridimenzionalna, ko si zamisliš oprimek, stop, prehod. In nastane čarovnija.⁴

V filmu *Verticalmente Demodè* imaginacija zaživi. Minimalističen opis smeri, skica plezalčevih gibov v steni, ki postanejo projekt, in nato v letu 2009 preplezana smer Eternit.

Maurizio Zanolla -
Manolo predava na
9. festivalu gorniškega
filma 2015 v Ljubljani.
Foto: Igor Kuster FGF

Kot otrok sem hodil pod steno Bauleja, a je nisem videl. Človek vidi in sliši le delček tistega, kar je v življenju možno. Človeško slepoto sem želel izraziti s samim imenom. Eternit⁵ je snov, ki se skriva pred topim očesom vsakdana v ceveh, zidovih, tam, kamor jo je nekdo skrnil. Od tam nevidno in tiho razjeda naše zdravje. Pomislite na družbo. Oblastniki hočejo, da ne bi vsega videli niti razumeli, in sicer zato, da lahko vladajo, ukazujejo, krmarijo. Gore so me naučile iskati tisto, kar je nevidno, a kljub vsemu je, obstaja, deluje. S svojo zgodbo skušam ljudem pokazati, da je dovolj odpreti okno in pogledati malo dlje, da lahko vidimo nova, še neraziskana obzorja.

Alpinizem z vami odkrije nove dimenzije. Ni več mišičasto, titansko premagovanje nemogočega, temveč eleganca, ravnotežje,

lahkoten ples v vertikalnih ploščah. Življenje na konicah prstov odraža senzibilnost in prevrednotenje nevidnih detajlov.

Od srede sedemdesetih let do začetka osemdesetih sem svoje življenje postavil na glavo. Razumel sem, da je plezanje eden najpočasnejših načinov premikanja v svetu. To sem doživljal zelo resno, globoko. Od velikih gorskih dejanj, prvenstvenih smeri in ponovitev (denimo Ribe, prve ponovitve legendarne smeri Via traverso il Pesce v južni steni Marmolade, kjer je Manolo leta 1984 preplezal najtežji sto- in večmetrski odsek z enim samim, majavim klinom, op. avt.) sem se spustil v plezališča. Vedno sem užival v vseh slogih plezanja: previsnem, vertikalnem, balvanskem. Kljub premagovanju viso-

kih težavnosti sem vedno javno priznal svoje fizične omejitve. Moja krepost je bila predvsem videti oprimek in stope, zamisliti si nenavadne gibe v skali. Največja omejitev v gladkih ploščah je postajala varnost. Minila so dolga leta radovednega učenja v plezališčih z novimi težavnostmi in smermi, s solo plezanjem, ponovitvami in uspehi, dokler nisem začel delati dolgih smeri s pomočjo smotrno pretehtanih svetrovcev.

Nikdar niste tekmovali, čeprav ste športno plezanje v Evropi utemeljili prav vi. Iz gora ste se spustili v plezališča, tam kot prvi Italijan leta 1986 preplezali smer z oceno 8b (Ultimo movimento, Totoga v domači skupini Pale di San Martino), plezali ste free solo do ocene 8a (smer Masala Dosa v plezališču San Silvestro, 1992) ter se po letu 2000 vrnili v visokogorske stene z novim slogom. Omenil bi smer Cani morti (v Palah, 2004) in legendarno Solo per vecchi guerrieri (Vette feltrine, 2006). Slednjo sta baskovska brata Pou

³ Prazen, nepopisan list.

⁴ To misel lepo ponazarja film *Verticalmente Demodè* (op. ur.)

⁵ Eternit je v italijanščini sinonim za azbest po podjetju, ki proizvaja beton azbest od leta 1901.

uvrstila med najtežje v Alpah.⁶

Znanje iz plezališč sem hotel prenesti v prave gore, Patagonijo, Himalajo. Žal sem imel preveč poškodb in nesreč, zato sem svoje energije preusmeril v domače Alpe in le delno alpinistična dejanja. Nikdar me ni zanimalo podpisovati smeri v velikih dolomitskih stenah, Pelmu, Marmoladi ali Civetti. Iskal sem lepoto in pustolovščino za vogalom, v skritih, brezimnih stenah. Smer Solo per vecchi guerrieri sem odprl pri dobrih petdesetih letih in predstavlja nekakšno priznanje lastne nemoči, šibkosti, lastnih meja, ki se jih ne smemo sramovati. Nič posebnega

Tri plezalske legende na 9. festivalu gorniškega filma 2015 v Ljubljani. Z leve Silvo Karo, Lynn Hill, Maurizio Zanolla - Manolo.
Foto: Igor Kuster FGF

ni, okrog 8c, a kljub poškodbam sem projekt sklenil. Res bizarno, ob koncu svoje kariere sem se lotil iskanja svojih fizičnih meja, kot kak mlad športnik. Ves moj nered se je obrnil v red, svojo netekmovalnost sem disciplinirano usmeril v cilj. Kakšen čudak, še pri 54 letih sem plezal smeri z oceno 9a. Del Maurizia je hotel plezati vedno težje, vezi in mišice pa so kričale dovolj. Na srečo je zmagala zdrava pamet.

Kar še ne pomeni, da ste nehali plezati.

Lani sem končal tri lepe projekte. V sosednji dolini sem našel srhljivo čudno, gladko steno in v njej preplezal enoraztežajno smer Bellissima z oceno 8c. Res je prekrasna (bellissima v italijanščini, op. avt.). V Tognazzi sem izpeljal projekt, ki sem ga pred tremi leti načrtoval v *trad*⁷ slogu, zaradi poškodb sem teh dvesto metrov nazadnje nasvedral. Smer Pinne Gialle (Rumene plavuti, op. avt.) z oceno okrog 8b/c sem prosto preplezal in se seveda takoj skesal. Dobro leto sem počakal na ponovitev svojega soplezalca, jo nato očistil vseh klinov in jo končno preplezal v *trad* slogu. Želel sem izkoristiti svojo fizično formo in še kaj ustvariti. Spomnil sem se na

svojo smer Il mattino dei maghi (Jutro čarovnikov, op. avt.) v Totogi, ki je bila leta 1981 verjetno najtežja evropska smer, odprta od spodaj. Takrat sem prvič uporabil tri majhne kompresijske kline. Nihče je medtem ni ponovil, zato sem si rekel, da si dam revanšo in jo preplezam brez njih. Gre za 25 metrov nevarovanega plezanja težavnosti 8a. Med poskusom sem si ponovno poškodoval prste, zato sem jo po tolikih letih spet preplezal tako kot nekoč. Pošteno, pri šestdesetih sem končno priznal poraz. Kvadratura kroga.

Bi lahko za konec pojasnili nomadsko zgodbo smeri Il Maratoneta, ki s svojo gladko previsnostjo kraljuje sredi kanjona v Paklenici?

Bilo je leta 1987, ko sem se v odlični formi vrnil iz Amerike in se zelo navdušil nad tekom. Tekel sem, ne vem zakaj, vsak dan. S punco sva se odpravila na počitnice na hrvaško obalo, neke na avtocestah pred Trstom sem ji rekel, ti nadaljuj s kombijem, jaz ti bom sledil peš. In sem začel teči. Vsak dan sem pretekel okrog 50–60 kilometrov, vse do Paklenice. Ko sem v parku zagledal upognjen, utrujen balvan, sem naenkrat pozabil na tek in ga želel preplezati. Smer sem nasvedral, a mi je sprva spodletelo. Zato sem tekel do Splita, se vrnil in dokončal ta projekt z oceno 8b+. Bila je najtežja smer, ki sem jo do tedaj preplezal. Treba je le pretrpeti bolečine v prstih, saj je napor hud in konstanten. Nazaj grede sem pri Dvigradu opazil zanimivo linijo in nasvedral smer Malvazija.⁸ Naslednjo sezono sem se vrnil v Istro, tokrat s kolesom prav od doma in jo preplezal. Sledile so klasične polemike, češ da mi ni uspelo. Po petnajstih letih sem imel neko predavanje v Rovinju in nisem zdržal radovednosti. Boleli so me prsti, ničesar se nisem spomnil. V družbi Erika Švaba, Urbana Goloba in Fabia Palme (AO Ragni di Lecco, op. avt.) sem ponovil točno to, kar sem storil petnajst let prej. Začel sem od spodaj, zdrsnil, preplezal najtežji del, se ustavil na oprimku za dva prsta in dosegel vrh. Nič takega se ni spremenilo od prvič, ko je bila ta smer ena prvih 8b+/8c na svetu. Hvaležen sem, ker so jo ohranili pri življenju.

Mi smo pa vam hvaležni za pogovor, saj vem, da ste navadno zadržani do medijev in družbe spektakla.

Ha, konfliktov odnos je to. S težavo sem sprejel celo povabilo festivala⁹ na včerajšnji veledogodek o športnem plezanju. Večer, ki ga je vodil Adam Ondra, sem odprl kot eden zadnjih dinozavrov, ki smo v Evropi utemeljili *free climbing* in še vedno plezamo. Govorjenje o sebi me spravlja v hudo zadrego, zato upam, da bo avtobiografija, ki je končno pred izdajo, ohranila, kar je najpomembnejše – spraševanje o smislu. ○

⁶ Priporočam ogled kratkega filma *Hardest of the Alps*, kjer sta dokumentirala sezonski vzpon treh alpskih *big wall* problemov in se srečala z njihovimi avtorji: Manolom, Alexom Huberjem in Beatom Kammerlanderjem.

⁷ Brez uporabe klinov (op. ur.).

⁸ Smer je Američan Cody Roth prvič ponovil šele 28. decembra 2010.

⁹ Lanski festival gorniškega filma v Trentu; intervju je bil posnet maja 2017.